

Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe ğretimi Dergisi
International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language

Geliş/Received: 13.05.2021 Kabul/Accepted: 10.06.2021

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe ğretim Seti Ders Kitabındaki Görsellerde Kültür Aktarımı

Kadir KAPLAN^a

^a Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, TÜRKİYE, kadkaplan@gmail.com

 : 0000-0001-7901-1025

z. Dil ğretiminde hedef sadece dört temel dil becerisinin (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) kazandırılması değildir. Dil ğretimi aynı zamanda kültür aktarımıdır. Avrupa Dilleri Ortak ereve Metni'nde ve bu metinden hareketle Türkiye Maarif Vakfınca hazırlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe ğretimi Programı'nda belirtildiği üzere dil ğretimi ile kültürleme de hedeflenmektedir. Bu yönüyle yabancı dil ğretiminde kültür aktarımı da oldukça önemlidir. Ders kitapları kültürel aktarım sürecinin en önemli ögelerinden biri iken görseller de kültür aktarımında rol oynayan önemli araçlardandır. Ders kitapları, ğretim programlarının eğitim ğretim sürecindeki temsilcisi durumundadır. Bu özelliği ile ders kitapları ğretim programıyla uyumlu olmalı, programda hedeflenen nitelikleri kazandırmaya dönük olmalıdır. Araştırmada Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklım Türkçe Seti A1 ders kitabında yer alan görsel materyaller, sosyokültürel özellikler barındırıp barındırmama açısından incelenip değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. YEE tarafından hazırlanan Türkçe ğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsellerdeki kültür aktarımını değerlendirmek amacıyla yürütülen araştırmada doküman incelemesi yapılmıştır. Verilerin analizinde tümdengelsel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklım Türkçe Seti A1 ders kitabındaki görsel materyallerin Yabancı Dil Olarak Türkçe ğretimi Programı leğinde hem sayı hem de materyal türü olarak yeterli seviyede olduğu, hedef dile ait sosyokültürel özellikleri aktarma konusunda gereksinimleri karşladığı sonucuna ulaşılmış ve çalışmadan hareketle Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklım Türkçe Seti'ndeki diğer düzeylere ait ders kitapları ile farklı ğretim merkezlerince hazırlanan ders kitaplarında kullanılan görsellerin de sosyokültürel özellikler bakımından incelenebileceği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Materyal, Kültür Aktarımı, Yabancılara Türkçe ğretimi.

The Use of Intermediary Language in Developing Morphological and Syntactic in Teaching Turkish as a Foreign/Second Language

Kadir KAPLAN^a

^a Dr., Ministry of National Education, TURKEY, kadkaplan@gmail.com

ID : 0000-0001-7901-1025

Abstract. Teaching a language is not only about teaching the basic language skills of reading, listening/viewing, speaking, and writing; it is also about the transfer of culture. The texts prepared by the Turkish Maarif Foundation move the curriculum of Turkish as a Foreign Language to Turkish as a language of instruction. This, along with the Common European Framework (CEFR) for Languages, aims at transferring the Turkish culture to learners of Turkish, thus making culture a critical aspect of foreign language teaching. While textbooks are one of the most important elements of the cultural transfer process, visuals also play an important role. Textbooks are representative of the curriculum in the education and training process and should aim to meet the intended language outcomes of the course for which they were designed. In the study, the visual materials in the Yunus Emre Institute Turkish Education Set of Yedi İklim A1 Textbook were examined and evaluated in terms of whether they display sociocultural characteristics or not. The case study, one of the qualitative research designs, was used in the study. In the research carried out in order to evaluate the cultural transfer in the visuals used in the Turkish Teaching Set A1 Textbook prepared by YEE, a document analysis was made. In the analysis of the data, deductive content analysis was used. Results of this study indicate that the visuals presented in the Level A1 course book are passable in terms of material type and sociocultural characteristics of transmission. Based on this study, it is suggested that the other level course books within the Yunus Emre Institute Turkish Education Set of Yedi İklim also be examined in terms of sociocultural characteristics and suitability.

Keywords: Visual Material, Cultural Transfer, Teaching Turkish as a Foreign Language.

1. GİRİŞ

Öğretim programları, eğitim öğretim faaliyetlerinin belirli bir plan dâhilinde sistematik olarak yürütülmesini sağlamakta ve eğitim öğretim faaliyetlerinin çerçevesi çizilmiş hedeflere ulaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimine dair faaliyetlerin de uluslararası dil öğretimi standartları doğrultusunda sistematik ve programlı yürütülmesi için Türkiye Maarif Vakfınca 2019 yılında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı alana kazandırılmıştır. Programda (TMV, 2019) yabancılara Türkçe öğretimi farklı dil seviyelerine göre yapılandırılmış, hedeflenen kazanım ve seviyelere uygun tekniklere dair örnekler verilmiş ve ölçme değerlendirme süreci detaylandırılmıştır.

Program ile bireylerin Türkçe anlama ve anlatma becerileri aracılığıyla iletişim kurabilen, keşfetme yoluyla yaparak-yaşayarak öğrenebilen, süreç boyunca sorumluluk alabilen, ortak bir anlayışla çalışabilen, problem çözmeye becerisine sahip, sorgulayabilen, yorumlayabilen hem evrensel hem de kendi kültürüne özgü değerlere saygı duyabilen bireyler olması hedeflenmektedir. Ayrıca programın bireylerin kültürlerarası iletişim yeterliklerini geliştirebilmelerine, öğrenen özerkliği kazanmalarına imkân verip uluslararası hareketlilikte ihtiyaç duyacağı bireysel niteliklere sahip olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir (TMV, 2019, s. 14).

Öğretim programlarıyla belirlenen içerik, kazanım, öğrenme ve öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme öğelerinden hareketle ders kitapları hazırlanmaktadır. Ders kitapları, eğitim öğretim faaliyetleri sırasında en yaygın kullanılan araç gereçlerdendir. Ders kitaplarında bireyler, farkında olmadan ya da istedik bir şekilde pek çok uyarana karşı karşıya gelmektedir. Bu uyarılardan biri de görsel materyallerdir. Ders kitaplarında karikatür, harita, grafik, fotoğraf, şema, tablo, şekil, diyagram gibi pek çok görsel materyal kullanılmaktadır. Ders kitaplarının içeriği kadar kitapta kullanılan görsel materyaller de son derece önemlidir. Ders kitaplarında kullanılan görsel materyaller, sıradan bir metin tamamlayıcısı değildir. Görsel materyallerin ders kitaplarında pek çok işlevi bulunmaktadır. Köksal (2001, s. 107), eğitim öğretim faaliyetleri kapsamında hazırlanan ders kitaplarında açıklama, yönlendirme ve tamamlama özelliğine sahip resim, grafik, şekil gibi öğretim materyallerine yer verildiğini belirtir. Kullanılan görsel materyaller ile öğrenme süreci daha ilgi çekici hale gelmekte, bu sayede öğrenci de eğitim öğretim faaliyetlerinde aktif rol almaktadır. Levin (1979, s. 15) ise ders kitapları özelinde kullanılan görsellerin beş işlevi olduğunu belirtmektedir. İçeriği dikkat çekici kılmak için süsleme; metindeki olay, mekân gibi unsurları görselleştirmek için temsil işlevlerinin yanı sıra içerikle ilgili bilgiyi hatırlatma amaçlı dönüştürme, bilgiyi zihinde yapılandırmak için düzenleme, içeriğin anlaşılmasını kolaylaştırmaya dair yorumlama işlevi bulunmaktadır.

Yaygınlık ve kolay erişim özelliğiyle dikkat çeken ders kitapları, öğretim programlarının belirlediği amaçlara ulaşmasında oldukça önemlidir. Ders kitapları; programların sahaya, uygulama alanına yansımaları; sahadaki temsilcisidir. Bu nedenle ders kitabı, programla uyumlu olmalıdır. Taş (2007, s. 520), öğretim programı doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında aranması gereken özelliklerle ilgili olarak ders kitaplarının öğretim programında sınırları çizilen nitelikler doğrultusunda gerekli görsel tasarım, fizikî yapı, dil ve anlatım, içerik gibi niteliklerin dikkate alınarak hazırlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Programın hazırlanmasındaki gerekçelerden biri de Türkçe öğretimi faaliyetlerinde kullanmak için farklı dil yeterlik seviyelerine göre hazırlanacak ders kitapları için Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeyi hedefleyen kurum ya da öğreticilerin üzerinde fikir birliğine vardığı uluslararası dil öğretimi standartlarında dikkate alınacak bir rehber belirlemektir (TMV, 2019, s. 12).

Yabancılar Türkçe Öğretiminde amaca ve hedef kitlenin seviyesine uygun, özgün görsel materyallerin kullanılması öğrencilerin derse ilgi ve katılımını artırdığı gibi öğretim ve öğrenim sürecini de hızlandırmaktadır (Özdemir, 2013, s. 2053). Günümüzde görsel uyarıların yaygınlaşması, öğrenme sürecine birden fazla duyu organının katılmasının öğrenme sürecine olan katkısı dikkate alındığında görsel materyallerin dil öğrenimindeki rolü daha iyi anlaşılmaktadır. Dil öğretimi sırasında zaman zaman çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Duman'a göre (2013) bu zorlukların aşılmasında ve özellikle yabancılar Türkçe öğretiminde temel anlamda meyve, sebze, meslekler gibi alanlarda kelime öğretiminde görsel materyaller kullanılabilir. Diğer yandan görsel materyaller kültür aktarımında, kültürler arası etkileşimin geliştirilmesinde oldukça etkilidir. Bu sebeple ders kitaplarında kullanılan görsellerin öğretim programındaki hedeflerle uyumlu olması beklenmektedir.

Yabancılar Türkçe Öğretimi Programı'nda eylem odaklı iletişimsel dil öğretim yaklaşımı benimsenmiştir. Söz konusu yaklaşımda dil öğretimi sürecinde kültürel öğelerin etkin bir biçimde rol alması ve kültürlerarası paylaşımlara yer verilmesi hedeflenmektedir. Bu sebeple program yapılandırılırken Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOÖÇ, 2013) doğrultusunda kültürel unsurlar "sosyokültürel bilgiler" başlığında sunulmuştur.

Program, bireylerin dil yeterliliklerinin yanında kendi kültürlerine ve diğer kültürlerle karşı duyarlı bireyler olmalarını da hedeflemektedir. Bunun için programda kültürler arası etkileşime önem verilmekte ve kültürel etkileşimin geliştirilmesinde kullanılabilecek tekniklere dair detaylar ortaya

konmaktadır (TMV, 2019). Pehlivan (2007), yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilere kültürler arası etkileşim yeterliği kazandırmada karşılaştırma, kültürleyiciler, kültür kapsülleri ve kültür setleri, rol yapma, durum incelemesi, görsellerden çıkarım yapma, soru çözme uygulamaları, kültür keşfetme, gruplar arası tartışma gibi tekniklerden yararlanılabileceğini belirtmektedir.

1.1 Amaç

Alanyazına dair değerlendirme yapıldığında yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında hazırlanan ders kitaplarının içeriğine dair pek çok çalışma yapıldığı görülürken görsel materyaller noktasında yapılan çalışmaların sayıca yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmada YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyallerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOÖÇ, 2013) dikkate alınarak "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlara uygunluğu incelenerek alana katkı sağlanmak istenmiştir.

YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı'ndaki görsellerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlarla ilişkilendirme şeklini tespit ederek uygulayıcılara yönelik etkili kullanım önerisi geliştirmek bu çalışmanın amacıdır.

1.2 Alt Problemler

Bu amaçtan hareketle aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlar nelerdir?
2. YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyal türleri nelerdir?
3. YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyaller ile Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlar arasında uyum var mıdır?
4. YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyallerdeki kültürel unsurlar hangi temalarla ilişkilendirilmiştir?

Alanyazında yapılan çalışmalar (Okur ve Keskin, 2013) yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan temel seviyedeki kitaplarda kültürel öğelerden yeterince yararlanılmadığını ortaya koymaktadır. Bu sebeple benzer durumun varlığını incelemek amacıyla çalışma YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı'nın A1 düzeyi ile sınırlandırılmıştır.

2. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması; araştırmacının bir ya da birkaç durumu belirli bir zaman diliminde çeşitli veri toplama araçları ile derinlemesine incelediği, incelenen duruma bağlı temaları tanımladığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2013). Bu bağlamda programda (TMV, 2019) "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlara dair YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı incelenmiştir. Araştırma, yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında hazırlanan YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı ile sınırlandırılmıştır.

2.1 İnceleme Nesnesi

Çalışmada inceleme nesnesi grubu olarak YEE tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Seti seçilirken grup içinden sınırlı parça olarak ise YEE tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Seti'nin A1 temel seviyesi belirlenmiştir.

2.2 Veri Toplama Yöntemi

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda (TMV, 2019) "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurların YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'ndaki görsellerde yer alma durumunu değerlendirmek amacıyla yürütülen araştırmada doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesinde araştırılan olgu veya olaylara dair bilgi barındıran materyaller analiz edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 40).

Çalışmanın veri toplama süreci, iki aşama olacak şekilde planlanmış ve bu plan doğrultusunda yürütülmüştür. İlk olarak Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı incelenmiş, ardından programın "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlar tespit edilmiştir. İkinci aşamada YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'ndaki görsel materyallerin türü belirlenmiştir. Ardından görseller, araştırmacı tarafından taşıdığı kültürel unsura göre sıklık tablosuna işlenmiş ve sosyokültürel öğeler ile aralarındaki uyum tespit edilmeye çalışılmıştır. Son olarak sosyokültürel öğe barındıran görsellerin temaları bulunmuştur.

2.3 Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin önceden sınırları çizilmiş temalara göre yorumlamaya dayalı tümdengelimsel içerik analizi kullanılmıştır. Tümdengelimsel içerik analizinde veri analiz edilmeden önce kod şeması hazırlanmakta, veriler bu kod şemasına göre kodlanmaktadır (Özden ve Durdu, 2016, s. 132). Bulguların tanımlanıp yorumlanmasıyla analiz süreci tamamlanmaktadır.

Çalışmada, ilk olarak Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı incelenmiş, programın "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlar tespit edilerek bir çerçeve oluşturulmuştur. Daha sonra YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı, incelenerek kitapta hangi görsel materyallerin kullanıldığı ve hangi kültürel unsurla ilişkilendirildiği belirlenerek tablolaştırılmış, daha sonra yorumlanmıştır.

Çalışmanın güvenilirliği için araştırmacı tarafından kodlanmış veriler, kullanılan görsel materyallerin türünü tespit etmek için görsel sanatlar alanında eğitim almış iki alan uzmanına; görsel materyallerin hangi kültürel unsurla ilişkilendirildiğinin tespiti içinse yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı alanında çalışmaları olan iki alan uzmanına sunulmuş, elde edilen verilerin araştırmacının kodlarıyla uyumu incelenmiştir. Huberman ve Miles'in (1994, s. 64) güvenilirlik formülü ile görsel materyal türlerinin tespitinde araştırmacı ile ilk alan uzmanı arasında ,92; ikinci alan uzmanı arasında ,86 oranında uyum elde edilmiştir. Görsel materyallerin hangi kültürel unsurla ilişkilendirildiğinin tespitinde ise araştırmacı ile birinci uzman arasında ,92; ikinci uzman arasında ,86 oranında görüş birliği yakalanmıştır. Güvenirlik formülünden elde edilen sonuçların çalışma için güvenilir olduğu anlaşılmıştır. Araştırmacı ile alan uzmanlarının fikir birliğine varamadığı kodlar; bir kez daha görüşülmüş ve uygun görsel materyal çeşidine, kültürel unsura yerleştirilmiş veya değerlendirmeye dahil edilmemiştir. İç geçerlik için bulguların tutarlılığı ve kavramsal çerçeveye uyumu incelenmiştir. Çalışmanın dış geçerliğini artırmak için süreç detaylı biçimde betimlenmiştir. Çalışmanın dış güvenilirliği içinse çalışmanın ham verileri arşivlenmiştir.

3. BULGULAR

Elde edilen verilerden hareketle hazırlanan bulgular, çalışmanın alt problem sırası göz önünde bulundurularak ortaya koyulmuştur.

3.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi için programda (TMV, 2019) “sosyokültürel bilgiler” başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlar tespit edilerek tabloda sunulmuştur:

Tablo 1.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı 'nda Yer Alan Sosyokültürel Unsurlar

Sosyokültürel Bilgiler	
Günlük Yaşam	“Boş zaman etkinlikleri, masa adabı, çalışma saatleri, yemek zamanları, resmî tatiller, yiyecek içecek”
Yaşam Koşulları	“Refah durumları, ev şartları”
Kişiler Arası İlişkiler	“Aile yapıları ve ilişkileri, iş ortamındaki ilişkiler, kadın-erkek ilişkileri vb.”
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	“Ülkeler, gelenek ve sosyal değişim, yabancı ülkeler, mizah, tarih, halklar, sanat, bölgesel kültürler, din, sembol olmuş tarihi kişilikler ve olaylar, politika”
Beden Dili	“Dilin öğreniminde geleneksel olarak farklı kültürlerde kullanılan beden dili iletişimi ve diğer kültürlere aktarımı”
Sosyal Gelenekler	“Misafirperverlikle ilgili olarak dakiklik, ayrılış, kalış uzunluğu, hediyeler vb.”
Ritüeller	“Danslar, evlilik, festivaller, ölüm, doğum, kutlamalar”

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda “Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni”nden hareketle “sosyokültürel bilgiler” başlığında çeşitli kültürel unsurlara yer verilmiştir. Sosyokültürel başlığında verilen kültürel unsurların “değerler, inançlar ve tutumlar”, “günlük yaşam”, “kişiler arası ilişkiler”, “beden dili”, “ritüeller”, “sosyal gelenekler”, “yaşam koşulları” olmak üzere yedi başlıkta toplandığı görülmektedir. Söz konusu kültürel unsurların detayları incelendiğinde yemek ve masa adabından bireyler arası ilişkilere, politika, sanat, din, mizah gibi öğelere uzandığı anlaşılmaktadır.

3.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt probleminde YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'ndaki görsel materyallerin çeşitleri tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.

Ders Kitabındaki Görsel Materyallerin Çeşitlere Göre Dağılımı

Görsel Materyal Türü	N
Fotoğraf	684
Dijital Çizim	140
İllüstrasyon	38
Karikatür	19
Tablo	10
Simge	6
Afiş	2
Harita	1
Kroki	1
Toplam	901

Araştırmada YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'ndaki görsel materyaller incelendiğinde kitapta kroki, karikatür, fotoğraf, illüstrasyon, harita, afiş, tablo, simge ve dijital çizim olmak üzere on farklı görsel materyal türüne yer verildiği anlaşılmıştır. Kitapta toplamda dokuz yüz bir görsel materyal türü kullanılmıştır. Materyallerin dağılımını gösteren tablodaki verilere göre etkinliklerde sıklıkla tercih edilen görsel materyal çeşidinin fotoğraf (n=684) olduğu anlaşılmıştır. Fotoğrafi tercih sıklığı olarak dijital çizim (n=140), illüstrasyon (n=38), karikatür (n=19), tablo (n=10), simge (n=6), afiş (n=2) harita (n=1) ve krokinin (n=1) takip ettiği görülmektedir. Dil öğretiminde aktif duyu organının sayıca fazlalığının öğrenmeye olan olumlu etkisi dikkate alındığında kullanılan görsel materyal sayısının ve çeşitliliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

3.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'ndaki görsel materyallerle programda (TMV, 2019) "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlar arasındaki uyum tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.

Görsel Materyallerin Sosyokültürel Unsurlara Dağılımı

Sosyokültürel Bilgiler	N
Günlük Yaşam	200
Kişiler Arası İlişkiler	113
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	91

Yaşam Koşulları	47
Beden Dili	24
Ritüeller	20
Sosyal Gelenekler	3
Toplam	498

Tablo incelendiğinde YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyallerde en sık tercih edilen kültürel ögenin günlük yaşama dair kültür öğeler (n=200) olduğu tespit edilmiştir. Günlük yaşama dair kültürel öğeleri kullanım sıklığı olarak sırasıyla kişiler arası ilişkiler (n=113), değerler, inançlar ve tutumlar (n=91), yaşam koşulları (n=47), beden dili (n=24), ritüeller (n=20), sosyal geleneklerin (n=3) takip ettiği görülmektedir. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde görsel materyallerde en fazla kullanılan kültürel ögenin günlük yaşama dair öğeler olduğu, en az kullanılan kültürel ögenin ise sosyal gelenekler olduğu anlaşılmaktadır. Kitapta kullanılan dokuz yüz bir görsel materyalin yarısından fazlasında kültürel ögeye yer verildiği anlaşılmaktadır.

Günlük yaşama dair kültürel öğelerden daha çok yiyecek içecek ve boş zaman etkinliklerine; kişiler arası ilişkilere dair kültürel öğelerden daha çok aile yapıları ve ilişkileri ile kadın-erkek ilişkilerine yer verildiği görülmüş, iş ortamındaki ilişkilere dair kültürel öğelere yer verilmediği anlaşılmıştır. Değerler, inançlar ve tutumlara yönelik kültürel öğelerden daha çok sanata, gelenek ve sosyal değişime; yaşam koşullarına yönelik kültürel öğelerden daha çok ev şartlarına dair kültürel öğelere yer verildiği tespit edilmiştir. Beden dili kapsamında dil öğretiminde geleneksel olarak farklı kültürlerce benimsenen beden dili iletişimi ve diğer kültürlere aktarımına yönelik öğelere; ritüeller kapsamında ise evlilik ve kutlamalara dair öğelere yer verildiği belirlenmiştir. Sosyal gelenekler kapsamında misafirperverlikle ilgili kültürel unsurlar kullanılmıştır.

Görsel materyallerde yer alan kültürel öğelerin bütünü dikkate alındığında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda "sosyokültürel bilgiler" başlığı altında ortaya konan kültürel unsurlara YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda büyük ölçüde yer verildiği görülmektedir.

3.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt probleminde YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyallerde yer alan sosyokültürel öğelerin hangi tema ile ilişkilendirildiği tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4.

Ders Kitabında Yer Alan Görsel Materyallerdeki Sosyokültürel Öğelerin Temalara Göre Dağılımı

Sosyokültürel Bilgiler	N	Tanışma	Ailemiz	Günlük Hayat	Çevremiz	Meslekler	Ulaşım	İletişim	Tatil
Günlük Yaşam	200	32	34	54	13	13	22	3	29
Kişiler Arası İlişkiler	113	14	20	6	13	8	25	2	25
Değerler, İnançlar ve Tutumlar	91	24	2	13	10	12	10	3	17
Yaşam Koşulları	47	6	15	8	9	2	2	1	4
Beden Dili	24	2	2	1	7	2	3	0	7
Ritüeller	20	0	0	2	0	0	2	6	10
Sosyal Gelenekler	3	1	0	0	0	0	0	0	2
Toplam	498	79	73	84	52	37	64	15	94

Tablo 4 incelendiğinde sosyokültürel öğelerin YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda yer alan temalara dağılımının kısmen de olsa dengeli olduğu söylenebilir. Sosyokültürel öğelerin en fazla yer aldığı tema tatil teması iken en az yer alan temanın da iletişim teması olduğu belirlenmiştir. Görsel materyallerde kullanılan sosyokültürel öğelerin sayıca az olduğu sosyal gelenekler ve ritüeller gibi öğelerin temalara dağılımında ise dengeli bir dağılımın olmadığı görülmektedir.

4. SONUÇ

4.1 Tartışma

Yabancılara Türkçe öğretiminde görsel materyal kullanımının etkisini ortaya koyan çalışmalar incelendiğinde (Arslan ve Adem, 2010; Duman, 2013; Kirazlı ve Ateş, 2016; Başkan ve Ustabulut, 2020) dil öğretiminde görsel ve işitsel materyallerin kullanımının önemi vurgulanmakta, görme ve işitmeye dair uyaranların ortama sokulmasının öğrenmeye olumlu etki sağladığı belirtilmektedir. YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyallerin çeşitliliği ve sayısı yapılan çalışmaları destekler niteliktedir.

Ülker (2007), çalışmasında Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarını ele alıp kültür aktarımı açısından incelemiştir. Kitapların konu alanı, metin türü ve görsellik açısından kültür aktarımında başarı sağlayabilecek nitelikte olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuç çalışmanın sonucunu doğrudan destekler niteliktedir.

Yine Özışık (2004; incelediği İngilizce ders kitaplarının metinler, alıştırmalar ve görseller aracılığıyla kültürel öğelerin aktarılmasına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Ders kitaplarında kullanılan görsellerin kültür aktarımını desteklemesi, çalışmanın bulgu ve sonuçlarını doğrulamaktadır.

Elbir ve Aka (2015), çalışmasının öneri bölümünde yabancılara Türkçe öğretiminde, kültür aktarımını gerçekleştirmeye yönelik kullanılan görsel materyallerin zenginleştirilmesi gerektiğini ifade ederek görsel materyallerin kültür aktarımındaki etkisini ortaya koymaktadır. Bu durum ve tespit çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Taher Anaam Al-Sharabi (2018); Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürlere ait unsurların belirlenmesini, A1 ve A2 seviyelerde uygun becerilerle ilişkilendirilerek verilmesini önermektedir. Morali ve Göçer (2019) de yabancılara Türkçe öğretiminde kültür paylaşımına dair öğretmen görüşlerini incelediği çalışmada öncelikli olarak ders kitaplarındaki kültürel unsurların zenginleştirilmesini önermiştir. Söz konusu öneriler araştırma sonuçlarını desteklemektedir.

Okur ve Keskin (2013), İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti özelinde yaptıkları çalışmada temel başlangıç seviyesindeki kitaplarda kültürel öğelerden yeterince olmasa da yararlandığını, kültürel öğe kullanımında eşit bir dağılım yapılmadığını, bazı kültürel öğelere neredeyse hiç değinilmediğini ifade etmiştir. Kültürel öğe kullanımının eşit dağılımdan uzak olması çalışmanın sonucu ile uyum göstermektedir.

Tanrıkulu ve Çelik (2019), yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde kültür aktarımı için broşürlerin kullanılabilirliği sonucuna ulaşırken İşcan da (2017) kültür aktarımında nitelikli Türk filmlerine yer verilebileceği, Yılmaz ve Talas (2015) dil öğretiminde animasyonlardan faydalanılabileceği; Memiş (2016) ise yabancı dil öğretiminde eğitim ortamında kullanılan resim, poster gibi materyallerin kullanılabilirliği sonucuna varmıştır. Bu sonuçlar, görsel materyaller aracılığıyla kültür aktarımının gerçekleştirilebileceğini destekler niteliktedir.

Gülден (2018, s. 1651), ders kitabında yer alan her temada hedef kitlenin özellikleri dikkate alınarak kültürel unsurlara sistematik olarak yer verilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu vurgu sosyokültürel öğelerin ders kitaplarındaki kullanımının tema kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini destekler niteliktedir.

4.2 Sonuçlar

YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görseller sosyokültürel açıdan incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkiye Maarif Vakfı tarafından “Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni”nden hareketle yayımlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı'nda programın genel amaçları, temel dayanakları, yapısı ve temaları, ölçme ve değerlendirme yaklaşımı, amaç ve kazanımları, her dil seviyesine ilişkin çerçevesi ve nitelikleri yanında “sosyokültürel bilgiler” başlığında kültürel unsurlara da yer verilmiştir. Bu unsurlar “beden dili”, “günlük yaşam”, “ritüeller”, “yaşam koşulları”, “sosyal gelenekler”, “kişiler arası ilişkiler”, “değerler, inançlar ve tutumlar” olmak üzere yedi başlıkta toplanmıştır.

İncelenen ders kitabında fotoğraf, illüstrasyon, karikatür, kroki, tablo, afiş, harita, simge ve dijital çizim olmak üzere on farklı görsel materyal türü ve toplamda dokuz yüz bir görsel materyal kullanılmıştır. En sık tercih edilen görsel materyalin fotoğraf, en az kullanılan görsel materyal türünün ise harita ve kroki olduğu tespit edilmiştir.

YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda kullanılan görsel materyallerde en sık tercih edilen kültürel ögenin günlük yaşama dair kültür öğeler olduğu; günlük yaşama dair kültürel öğeleri kullanım sıklığı olarak sırasıyla kişiler arası ilişkiler, değerler, inançlar ve tutumlar, yaşam koşulları, beden dili, ritüeller, sosyal geleneklerin takip ettiği tespit edilmiştir. Kullanılan görsel materyallerde en fazla kullanılan kültürel ögenin günlük yaşama dair öğeler olduğu, en az kullanılan kültürel ögenin ise sosyal gelenekler olduğu görülmüştür. Kitapta kullanılan dokuz yüz bir görsel materyalin yarısından fazlasında kültürel öğeye yer verilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle programda (TMV, 2019) yer alan kültürel unsurlara YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda büyük ölçüde yer verildiği görülmektedir.

Programda (TMV, 2019) yer alan sosyokültürel öğelerin YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda yer alan temalara dağılımının kısmen de olsa dengeli olduğu söylenebilir. Görsel materyallerde kullanılan sosyokültürel öğelerin sayıca az olduğu sosyal gelenekler ve ritüeller gibi öğelerin temalara dağılımında ise dengeli bir dağılımın olmadığı görülmektedir.

Sosyokültürel öğelerin YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nda yer alan temalara dağılımında sosyokültürel öğelerin en fazla yer aldığı temanın tatil teması iken en az yer alan temanın da iletişim teması olduğu belirlenmiştir. Görsel materyallerde kullanılan sosyokültürel öğelerin sayıca az olduğu sosyal gelenekler ve ritüeller gibi öğelerin temalara dağılımında dengeli bir dağılım olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç dikkate alındığında yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan materyallerde hem ders kitabı yazarlarının hem de ders kitabı inceleme komisyonundaki görevlilerin ders kitabında kullanılan görsellerde kültür aktarımını göz ardı etmemesi, sistematik bir biçimde kültür aktarımına gereken hassasiyeti göstermesi gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla YEE tarafından hazırlanan Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı'nın görsel materyal kullanımı bakımından büyük ölçüde yeterli olduğu, kullanılan görsel öğelerin temalara dağılımının kısmen dengeli olduğu, kullanılan görsel öğelerin büyük ölçüde sosyokültürel özellikler taşıyarak hedef dile ait kültürü yansıttığı görülmüştür.

4.3 Öneriler

Çalışmadan hareketle hem Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Yedi İklim Türkçe Seti'ndeki diğer düzeylerdeki ders kitapları hem de farklı öğretim merkezlerince hazırlanan materyallerde kullanılan görseller sosyokültürel özellikler bakımından incelenebileceği gibi görsellerin dört temel beceri bazında dağılımına ve görsellerin kültür aktarımındaki etkisine yönelik deneysel çalışmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AOÖÇ. (2013). Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme. Frankfurt/Main, Almanya: Telc Gmbtl.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı. *Dil Dergisi*, 147, 63-86.

- Başkan, A. ve Ustabulut, M. Y. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Anlama Becerileri (Dinleme ve Okuma). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 39-55.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Duman, G. B. (2013). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 1-8.
- Elbir, B. ve Aka, F. N. (2015). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımına Yönelik Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(12), 371-386.
- Gülden, B. (2018). Türkçe Ders Kitaplarında Kültür Temelli Olarak Hazırlanan Etkinlikler Üzerine (5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Örneği). *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 1635-1652.
- İşcan, A. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarım Aracı Olarak Filmlerden Yararlanma. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, 437-452.
- Kirazlı, N. ve Ateş, M. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Görsel ve İşitsel Materyal Kullanımı. *Congress, 1st International Academic Research* (s. 3290-3299). Antalya: Pegem Akademi.
- Köksal, H. (2001). Ders Kitaplarında Görsel Materyaller. İçinde L. Küçükahmet (Eds.), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara, Nobel Yayın.
- Levin, J. R. (1979). *On Functions of Pictures in Prose*. Research and Development Center for Individualized Schooling. Wisconsin Universty.
- Memiş, M. R. (2016). Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Ortamı ve Kültür Aktarımı. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(9), 605-616.
- Moralı, G. ve Göçer, A. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Paylaşımına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1115-1129.
- Okur, A. ve Keskin, F. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği. *International Journal of Social Science*, 6(2), 1619-1640.
- Özdemir, C. (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ders Malzemelerinin Önemi ve İşlevsel Ders Malzemelerinin Nitelikleri. *International Periodicals for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 2049-2056.
- Özden, M. Y. ve Durdu, L. (2016). *Eğitimde Üretim Tabanlı Çalışmalar İçin Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Özışık, C. (2004). *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Farkındalık: New Headway Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Taher Anaam Al-sharabi, T. (2018). Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı (Türkçe-Arapça Örneğinde). *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 1(1), 6-16.
- Tanrıkulu, L. ve Çelik, S. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Broşürlerin Kültür Aktarımında Kullanımı. *Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Literatur*, 1(2), 62-73.
- Taş, A. M. (2007). Yeni Sosyal Bilimler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 519-532.
- TMV. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı*. İstanbul.
- Ülker, N. (2007). *Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. ve Talas, Y. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Materyal Olarak Animasyon Kullanımı ve Önemi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(1), 114-127.

Extended Summary

Teaching a language is not only about teaching the basic language skills of reading, listening, speaking, and writing; it is also about the transfer of culture. The texts prepared by the Turkish Maarif Foundation move the curriculum of Turkish as a Foreign Language to Turkish as a language of instruction. This, along with the Common European Framework (CEFR) for Languages, aims at transferring the Turkish culture to learners of Turkish, thus making culture a critical aspect of foreign language teaching. While textbooks are one of the most important elements of the cultural transfer process, visuals also play an important role. Textbooks are representative of the curriculum in the education and training process and should aim to meet the intended language outcomes of the course for which they were designed. In the study, the visual materials in the Yunus Emre Institute Turkish Education Set of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook were examined and evaluated in terms of whether they display sociocultural characteristics or not.

In the Curriculum of Turkish as a Foreign Language, published by the Turkish Maarif Foundation on the basis of the "European Common Application Text for Languages", the general objectives, structure and themes, foundations, basic approach, assessment-evaluation approach, goal outcomes, framework for each educational level and In addition to its qualities, cultural elements are also included in the title of "sociocultural information". These elements are grouped under seven headings: "daily life", "living conditions", "interpersonal relations", "values, beliefs and attitudes", "body language", "social traditions", and "rituals".

Ten different types of visual materials including photography, caricature, illustration, poster, map, table, digital drawing, icon and sketch, and a total of nine hundred one visual material were used in the examined Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook. It has been determined that the most preferred visual material is photography, and the least used type of visual material is map and sketch.

The frequency of using cultural elements of daily life, where the most preferred cultural element in the visual materials in the Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook is cultural elements of daily life, respectively, interpersonal relations, values, beliefs and attitudes, It has been determined that living conditions, body language, rituals, social traditions follow. It has been observed that the most used cultural element in the visual materials used is the elements of daily life, and the least used cultural element is social traditions. About fifty-five percent of the nine hundred one visual material used in the book included cultural element. Based on these results, it is seen that the cultural elements in the program are largely included in the Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook.

It can be said that the distribution of the sociocultural elements in the program to the themes in the Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook is balanced. It is seen that there is not a balanced distribution in the distribution of sociocultural elements used in visual materials such as social traditions and rituals in number.

In the distribution of sociocultural elements to the themes in the Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook, it was determined that the theme with the most sociocultural elements was the holiday theme, while the least common theme was the communication

theme. It has been concluded that there is not a balanced distribution in the distribution of sociocultural elements used in visual materials, such as social traditions and rituals, among themes.

As a result, it has been observed that the Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim (Basic Level: A1) textbook is rich in the use of visual materials, the distribution of the visual elements used is partially balanced, and the visual elements used mostly reflect the culture of the target language by carrying sociocultural characteristics.

Based on the study, both the textbooks at other levels in Yunus Emre Institute Turkish Education of Yedi İklim textbook and the visuals used in the materials prepared by different education centers can be examined in terms of sociocultural characteristics, as well as experimental studies can be made on the distribution of visuals on the basis of four basic skills and the effect of visuals on cultural transfer.